

Triclini d'una casa romana.— Reconnstrucció feta al Museu d'Arqueologia de Barcelona amb materials en la seva major part autèntics. El paviment de marbre procedeix de les excavacions de Badalona de 1927. Sobre la taula i en la vitrina útils de servei de taula (ampolles, vasos, plats, culles, forquilles, etc.)

Josep de C. Serra i Ràfols

(segles II abans de J. C. a VI després)

La casa romana, com la casa actual, presenta la infinita varietat de models derivats de la riquesa, posició social i professió dels seus habitants, sense oblidar les diferències entre les cases urbanes i les rurals i les que resulten de la disparitat de clima, raça i costums de les múltiples regions de l'Imperi. De totes maneres, així com entre les cases modernes podríem destriar uns tipus específics, també podem assenyalar-los en les llars romanes.

A les ciutats no mancava la casa de pisos, encara que molts cops tota ella fos ocupada per un sol estandant. Tampoc no mancava, naturalment, per una banda la casa humil d'una sola cambra, i per l'altra el palau o la gran casa del ric. Però hem de fugir d'aquests exemplars que no per abundosos es poden considerar els més típics, i ens hem de referir a un tipus mitjà, el tipus pròpiament romà o millor dit, **mediterrani**, és a dir el tipus de **casa amb pati central**.

Diem mediterrani perquè la casa a tot arreu i en tots els temps és el lloc d'habitació més o menys adaptat al clima, i el vell imperi romà fou l'imperi mediterrani per excel·lència. Per aquest parcial determinisme climàtic la casa grega i la casa musulmana són tan semblants a la romana.

La disposició de la casa romana mitjana feia convergir la vida vers l'interior, allunyant-la del carrer, al qual sovint no tenia altra obertura que la porta d'entrada. Al mig hi havia l'"atri" o pati, generalment cobert, excepte la seva part central, on hi havia l'"impluvium", espai rectangular ocupat per una peça d'aigua, a voltes amb un sortidor, sota de la qual molt freqüentment hi havia una cisterna que recollia l'aigua de les teulades que gairebé constantment cobrien les cases romanes. Entorn de l'atri i en comunicació directa amb ell, d'on rebien la llum, hi havia les habitacions, a més del corredor d'accés al

Cuina d'una casa romana. Reconnstrucció feta amb objectes autèntics al Museu d'Arqueologia de Barcelona

carrer. D'aquestes habitacions cal remarcar en primer lloc el "tablinum", amplament obert a l'atri, del que solia estar separat únicament per una cortina, i que va esdevenir ço que per a nosaltres és la sala de respecte. De les altres cambres o "conàcula", la més important era el "triclini" o menjador. Els dormitoris solien ésser cambres molt petites i modestes.

A dreta i esquerra del "tablinum" dos corredors comunicaven amb els darreres de la casa on solia haver-hi la cuina i també un jardí ("hortus").

Les cases més riques repetien aquest pla dues vegades. La part davantera entorn de l'atri era la dedicada a la vida pública, i a la part posterior, d'una disposició semblant entorn del "peristil" (pati rodejat d'un pòrtic amb columnes, generalment més gran que l'atri i disposat com un jardí) es situaven les cambres destinades a la vida íntima. L'"oecus" ocupava aquí el lloc del "tablinum" i tenia una finalitat semblant.

Vegem ara algunes de les particularitats de les diverses dependències esmentades.

Atri. — Com a centre de la casa solia contenir elements importants per a la vida familiar. En primer lloc solia haver-hi el "larari" o altar domèstic, dedicat al déu "Lar" i als déus "Penates", genis tutelars de la llar, en certa manera divinitzacions dels avantpassats. Hi havia també una "ara" per a sacrificis, gairebé sempre incruents, dedicats als déus o als ascendents. També podem esmentar el "cartibulum" o taula de pedra sobre la qual es posava la vaixel·la de luxe, etc.

Triclini. — La taula de menjar moltes vegades era de pedra i en tres dels seus costats es disposaven bancs (molts cops també de pedra o rajola) amb coixins al cim. Els romans rics sovint menjaven mig ajeputs al cim d'aquests bancs. La taula era servida pel costat lliure.

Dormitoris. — Els llits solien tenir un basament d'o-

bra sobre el que es posaven coixins. Les restes d'aquests basaments delaten moltes vegades en les excavacions el lloc dels dormitoris.

Cuina. — Un forn solia presidir-la, forn ja dedicat a la cocció del pa, quan aquest era elaborat a la casa (a les ciutats hi havia, però, forners), ja a preparar altres aliments. També els molins domèstics eren a la cuina. Primitivament la llar de foc era a l'atri, fins el punt que aquest va prendre el seu nom de "ater" (fosc, fumat). Però ben aviat la llar és a la cuina lluny de l'atri. Sovint, i això dóna una idea poc favorable de la higiene entre els romans (malgrat que, com és ben sabut, tinguessin establiments higiènics de banys esplèndits) les letrines eren situades a la cuina, separades per un embà baix o sense cap separació, com no fos una cortina.

Les botigues. — A les cases ciutadanes la part més pròxima al carrer, a dreta i esquerra del vestíbul de comunicació, entre aquell i l'atri es destinava a botigues, molt petites i sense comunicació amb la casa amb la qual no solien tenir cap relació.

La calefacció i els desguassos. — Per acabar, i no podent entrar en més detalls, esmentarem que el sistema de calefacció, quan n'hi havia era perfectíssim. Consistia a edificar la casa sobre una espècie de soterrani de poca alçària, l'anomenat "hipocauste", pel que es feia circular aire calent procedent d'un forn fet exprés. Els paviments s'escalfaven suaument i l'estada hi esdevenia deleitosa. Els desguassos foren extraordinàriament ben estudiats pels romans, grans enginyers, i cap casa i cap ciutat important no mancava de clavegueres.

Tot això, els paviments revestits de mosaics, les parets amb bells estucs de colors, l'atri i el peristil amb llurs sortidors i llurs flors, columnes i escultures, originaven una casa extraordinàriament còmoda, molt superior ben sovint a la casa actual encaixonada i estreta.

Hipocauste d'una vil·la o casa de camp romana de Tossa de Mar.

